

การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน

Buddhist cultural network management of Nakhon Phanom provincial sangha for
reinforce cultural relationship with ASEAN community

พระมหาชุตีภัก อภินันโท¹ และรัตติยา เหนืออำนาจ²

Phramaha Chutipak Aphinandho and Rattiya Nuaamnat

Received: April 2, 2019

Revised: September 16, 2019

Accepted: September 16, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม 2. สร้างแบบจำลองการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม และ 3. พัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยเป็นการศึกษาทั้งเอกสาร การศึกษาในเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม จากพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม และการวิจัยคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าอยู่ใน

¹ ผู้อำนวยการส่วนวางแผนและส่งเสริมการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Director of Research Planning and Promotion, Buddhist Research Institute, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

² ผู้ช่วยนักวิจัย, Research Assistant

ระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกันที่มีคะแนนในอันดับสูงสุด รองลงมา คือด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง และด้านการรับรู้มุมมองร่วมกันตามลำดับ

2. แบบจำลองการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม นอกจากจะประกอบด้วย 7 มิติสำคัญข้างต้นแล้วยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่น วิธีการดำเนินชีวิต วิถีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนพิธี และความเป็นพุทธบริษัท 4 ที่สะท้อนผ่านการบริหารจัดการเรื่องระบบและโครงสร้างองค์กร แผนยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์องค์กร การแสวงหาความร่วมมือ การมีส่วนร่วมหรือทีมงาน การเสริมสร้างแรงจูงใจ องค์กรแห่งการเรียนรู้ และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับชุมชน

3. การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน จะต้องมีการประยุกต์ใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น อริยมรรค สังคหวัตถุธรรม สาราณียธรรม ทศสุจริตธรรม สัมปยุตธรรม อภิธานียธรรม อิทธิบาทธรรม พรหมวิหารธรรม คารวะธรรม กัลยาณมิตรธรรม และหลักธรรมอื่นๆ เพื่อให้การบริหารจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเกิดความราบรื่นและยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การจัดการเครือข่าย, เครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธ, องค์กรคณะสงฆ์

Abstract

The objectives of Buddhist cultural network management of Nakhon Phanom provincial sangha for reinforce cultural relationship with ASEAN community is a study to: 1) to study the management of cultural network management of Nakhon Phanom provincial sangha 2) to create a Buddhist cultural network management model of Nakhon Phanom provincial sangha and 3) to develop a Buddhist cultural network management of Nakhon Phanom provincial sangha for reinforce cultural relationship with ASEAN community. Use the mixed method research, studying documentary research, quantitative research by collecting data using questionnaires from sangha administrators in Nakhon Phanom Province and qualitative research by in-depth interviews from key informants.

Findings were as follow:

1. The level of opinions of sangha administrators on cultural network management of Nakhon Phanom provincial sangha in Nakhon Phanom province, Overall, it was found to be at a high level, when considering each side was found, Complementary Relationship, Interaction, Interdependence, Common Vision, Mutual Interests/Benefits, All Stakeholders Participation and Common Perception.

2. Buddhist cultural network management model of Nakhon Phanom provincial sangha in 7 important dimensions mentioned above, there is still local wisdom, norm - folkways, culture, traditions, ordinances and Buddhist that are reflected through the management of systems and organizational structures, strategic plan or corporate strategy, cooperation, motivation organization, learning organization and community technology transfer center

3. Buddhist cultural network management of Nakhon Phanom provincial sangha for reinforce cultural relationship with ASEAN community. Must be applied to the principles of Buddhism of the sacred Buddha image, magga: the noble eightfold path, bases of sympathy, Sangahavatthu: bases of social solidarity, Sàraniyadhamma: states of conciliation, Pàpanikadhamma: qualities of a successful administrators, Sappurisa-dhamma: virtues of a gentleman, Aparihàniyadhamma: conditions of welfare, Iddhipàda: path of accomplishment, Brahmavihàra: sublime states of mind, Gàravatà: respect, Kalyànamitta-dhamma: qualities of a good friend and other principles to ensure smooth and sustainable cultural network management.

Key Word: Network management, Buddhist cultural network, Sangha organizations.

1. บทนำ

จังหวัดนครพนมมีประชากรเป็นคนไทยส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 90 เป็นพุทธศาสนิกชนยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจมาตั้งแต่อดีต ในพื้นที่จังหวัดนครพนม “วัด” ยังมีความเป็นศูนย์กลางในทางพระพุทธศาสนาของชุมชนและประชาชน และเกิดการเชื่อมต่อเป็นไปในลักษณะของเครือข่ายที่มีพัฒนาการมาจากชุมชนที่มีการรวมตัวกันเพื่อใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการประชุมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ต่อมามีการอบรมนักรธรรม อบรมบาลี จนกลายเป็นสำนัก

เรียน ในขณะที่เดียวกันวัดยังเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรม ศาสนพิธี รวมถึงเป็นที่สืบสาน ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ จนเป็นลักษณะเป็นไปตาม อีตลิลบสองคลองสืบลีที่มักจะใช้วัดเป็นศูนย์กลาง ขณะเดียวกันยังใช้วัดและพระพุทธศาสนาเชื่อมโยง ไปยังชุมชนข้างเคียง เป็นต้นว่า เสร็จงานบุญหมู่บ้านนี้ทั้งพระภิกษุ สามเณร และผู้หลักผู้ใหญ่ใน หมู่บ้านนี้ก็จะไปช่วยกันจัดงานบุญประเพณีของหมู่บ้านนั้น ซึ่งถือเป็นวิถีทางวัฒนธรรมที่มีการ เชื่อมโยงกันในลักษณะของการแลกเปลี่ยนเกื้อกูล สนับสนุนและช่วยเหลือกันแลละกัน เมื่อวัด พระภิกษุ สามเณร มีความใกล้ชิดกันในลักษณะของสังฆะหรือสังคมสงฆ์ เหล่าบรรดาผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น รวมถึงปราชญ์ชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่นในแต่ละชุมชน แต่ละหมู่บ้าน ก็จะมี ความใกล้ชิด สนิทสนมกัน เมื่อผู้ใหญ่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันบรรดาลูกหลานก็จะผูกพันรักใคร่เป็นกลมเกลียว กันตามไปด้วย

การทำงานร่วมในลักษณะภาคีเครือข่ายข้างต้น หลายหมู่บ้านหลายชุมชนได้สนับสนุน ช่วยเหลือกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ ถือเป็นความร่วมมือร่วมใจ จนเกิดความรู้สึก ผูกพัน เชื่อถือเชื่อใจกันและกันจนเกิดพลัง (นิรันดร์ จงวุฒิเวศ, 2527, หน้า34) และเป็นเรื่องที่ บุคคล กลุ่มคน ประชาชนหรือองค์กรได้ร่วมพิจารณาเพื่อขับเคลื่อนหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของ ชุมชนผ่านศาสนพิธี รวมถึงเป็นที่สืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา โดยร่วมกันวางแผน ปฏิบัติงาน ประเมินผลและร่วมกันรับผิดชอบด้วยความสมัครใจ (อนงก เหล่า ธรรมทัศน์, 2557, หน้า 34) เป็นการเปิดโอกาสให้วัด บ้าน โรงเรียนหรือราชการเข้ามามีส่วนร่วมใน การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ เพื่อการสืบ สานและสืบทอด (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, 2546, หน้า 25) ทั้งนี้เพราะมนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่ จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข หากได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับซึ่งกันและกัน ก็ พร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมและเครือข่ายของชุมชน (นงเยาว์ หลีพันธ์, 2547, หน้า 10) ในทาง วิชาการการก่อเกิดของเครือข่ายนั้นเริ่มที่บุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรมารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้าง ๆ ในการสนับสนุนกันและเรียนรู้ไปด้วยกัน โดยยังไม่ได้สร้างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะที่ ชัดเจนนัก หรือ อีกลักษณะหนึ่งคือถูกจุดประกายความคิดจากภายนอก แล้วเกิดความคิดที่จะ รวมตัวกัน ถ้าสมาชิกมีความตั้งใจจริงที่เกิดจากจิตสำนึกที่ดี เมื่อได้รับการกระตุ้นและสนับสนุน ก็จะสามารถพัฒนาต่อไปจนกลายเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง เช่น เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายโรงเรียนสร้าง เสริมสุขภาพ หรือกลุ่มเครือข่ายทางชนชาติพันธุ์ หากมองในมิติขององค์ประกอบสำคัญของการก่อ เกิดความเป็นเครือข่าวนั้น หากมองในเชิงโครงสร้าง ที่เชื่อมโยงต่อกันด้วยบุคคล กลุ่มบุคคล หรือใน มิติอื่น ก็จะพบว่ามีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงต่อกันในลักษณะต่าง ๆ เป็นต้นว่า มีการเชื่อมโยงกันทาง

ความคิด (Cognitive Structure) การเชื่อมโยงกันตามลำดับชั้น (Hierarchy) การเชื่อมโยงกันในลักษณะของการแบ่งงานกันทำ (Division of works) (นฤมล นิราทร, 2543, หน้า 6) ขณะเดียวกัน นักวิชาการยังมองว่าองค์ประกอบของเครือข่ายนั้น น่าจะประกอบด้วย 1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน หรือการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุการณ์เป็นเครือข่าย 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันหรือการมองเห็นภาพของจุดมุ่งหมายในทิศทางเดียวกันและการมีเป้าหมายเดียวกัน 3) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกันที่จะได้ร่วมกัน 4) การมีส่วนร่วมในฐานะหุ้นส่วนหรือสมาชิกเครือข่าย 5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน โดยเอาจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่าย 6) มีการพึ่งอิงร่วมกัน เนื่องจากต่างฝ่ายต่างมีความจำเป็นต่อกัน และ 7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนที่สามารถปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้เป็นผู้รับได้ในเวลาเดียวกัน

ปัจจุบันจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางสังคม ความเชื่อ ค่านิยม และภาวะแวดล้อมจากชุมชนชนบทได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท หรือมีความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ทำให้ผลต่อขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างที่คนในพื้นที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม เช่น ค่านิยมของในเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เช่น การช่วยเหลือกันอย่างดีในการทำนาจนก่อให้เกิดประเพณีลงแขก และเป็นการแสดงออกถึงน้ำใจ ความสามัคคีได้เริ่มหดหายไป เนื่องจากเกิดการแข่งขันต่อสู้เพื่อการอยู่รอดในสังคมที่มากขึ้น ผู้คนจึงมุ่งคำนึงถึงตนเองก่อนผู้อื่น ชุมชนและสังคมจึงเกิดการดูัดซับและเปลี่ยนรูปแบบจากความเป็นสังคมชนบทกลับกลายเป็นสังคมเมืองขึ้น ประกอบกับมีการไหลบ่าทางวัฒนธรรม ทำให้แนวความคิด ความรู้สึก วิธีการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนและสังคมเปลี่ยนแปลงไป ขณะเดียวกันยังเกิดแนวคิดใหม่ตามวัฒนธรรมตะวันตกที่ว่าทุกคนมีสิทธิเสมอภาคเท่าเทียมกัน ควรมีสิทธิมีเสียงในด้านต่าง ๆ เท่าเทียมโดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นหนุ่มสาว จึงทำให้เกิดปัญหาการละเลยไม่สนใจปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม แต่หันไปมุ่งที่จะมีอิสระและสิทธิในการตัดสินใจชีวิตของตนเอง จนเกิดปัญหาช่องว่างระหว่างวัยขึ้นในชุมชนและสังคม รวมทั้งปัญหาทางด้านศีลธรรม ระเบียบ แบบแผน ประเพณี ที่กลายเกิดความตึงเครียดในสังคมมากยิ่งขึ้น

จากสภาพปัญหาข้างต้นหากมองถึงสถาบันทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะวัดหรือคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ จะเข้ามามีส่วนสนับสนุนและเป็นฟันเฟืองสำคัญในการแก้ไขและดำรงไว้ซึ่งความดีงามในขนบธรรมเนียม ประเพณี โดยการอาศัยเครือข่ายที่มีพื้นฐานมาจากอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะของชุมชนและสังคม ประกอบกับความเป็นสังคมสงฆ์ ที่อาจจะผนึกกันด้วยกฎหมายหรือแบบแผนจารีตประเพณีกฎเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นเครื่องรองรับสถานภาพแห่งการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ และการเชื่อมโยงกับสายสัมพันธ์กับคนส่วนใหญ่ของสังคม ซึ่งในวัฒนธรรมชาวพุทธ การเป็นองค์การ คือ สงฆ์ หรือคณะสงฆ์ ประกอบกับการเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายที่สำคัญที่เรียกว่า

พุทธบริษัท 4 จนกลายเป็นกลุ่มสังคม (Social Group) และเป็นองค์การสังคม (Social Organization) ที่มีการขับเคลื่อนหรือดำเนินงานที่ประสานสัมพันธ์ระหว่างกัน และเป็นไปตามปกติวิธีอย่างสม่ำเสมอทั้งในระดับวัด ชุมชน จนไปถึงเครือข่ายหรือสังคมขนาดใหญ่ ที่อาจจะมีการจัดระดับชั้นความสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการให้เป็นไปตามระเบียบที่ใช้ตกลงร่วมกัน และจะเป็นหนทางหรือแนวทางที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดการอนุรักษ์ รักษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นไว้ การศึกษาการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์ และการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธเพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการจัดการเครือข่ายทางวัฒนธรรมระดับชุมชน ท้องถิ่น จึงมีความจำเป็นและสำคัญ ทั้งนี้เพราะจะเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญที่จะนำไปสู่การขยายผลในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียนในโอกาสต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม

2.2 เพื่อสร้างแบบจำลองการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม

2.3 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน

3. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม วัฒนธรรมในมิติของความเป็นทุนทางสังคม การสร้างเครือข่าย แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม ประชาคมอาเซียน เครือข่ายองค์กรสงฆ์ทางพระพุทธศาสนา และหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการเครือข่าย โดยมุ่งศึกษาหาคำตอบเพื่อให้ได้องค์ความรู้ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธที่จะมีส่วนในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียนใน 7 ด้าน คือ 1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน 4) การมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง 5) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน 6) การพึ่งพิงอิงร่วมกัน และ 7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสวัดขึ้นไปในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม จำนวน 701 รูป กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้สูตรทาโรยามานะ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 255 ตัวอย่าง โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ได้แก่ ผู้แทนคณะสงฆ์ระดับอำเภอ

จังหวัด ผู้แทนสภาวัฒนธรรมระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และภาคีเครือข่ายทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 15 รูป/คน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยเป็นการศึกษาทั้งเอกสาร (Documentary Research) การศึกษาในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaires) จากเจ้าคณะพระสังฆาธิการ และการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยจะมีการเชื่อมโยงข้อมูลและความคิดเห็นที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพไปจัดสร้างเป็นแบบจำลองการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม และนำไปสู่การสังเคราะห์เป็นรูปแบบในการบริหารจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธ ทั้งนี้มีวิธีการศึกษาใน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม วัฒนธรรมในมิติของความเป็นทุนทางสังคม การสร้างเครือข่าย แนวคิดทฤษฎี การมีส่วนร่วม ประชาคมอาเซียน เครือข่ายองค์กรสงฆ์ทางพระพุทธศาสนา หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการเครือข่าย รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาความคิดเห็นจากพระสังฆาธิการผู้ปกครองตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสวัดขึ้นไปในเขตปกครองคณะสงฆ์คณะสงฆ์จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย 1) อำเภอเมือง 2) อำเภอธาตุพนม 3) อำเภอท่าอุเทน 4) อำเภอนาแก 5) อำเภอวังยาง 6) อำเภอศรีสงคราม 7) อำเภอบ้านแพง 8) อำเภอปลาปาก 9) อำเภอเรณูนคร 10) อำเภอนาทวี 11) อำเภอโพนสวรรค์ และ 12) อำเภอนาทม

3. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ได้แก่ ผู้แทนคณะสงฆ์ระดับจังหวัด และอำเภอ ผู้แทนสภาวัฒนธรรมระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล และภาคีเครือข่ายทางพระพุทธศาสนาและทางวัฒนธรรม จำนวน 15 รูป/คน ทั้งนี้ เพื่อทราบถึงแนวคิด มุมมองทางการบริหารจัดการเครือข่ายวัฒนธรรม และนำไปสู่การวิเคราะห์แบบจำลองการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธ และรูปแบบการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน

5. ผลการวิจัย

5.1 การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม

จากการศึกษาสภาพการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม ตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า พระสังฆาธิการผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 94 รูป คิดเป็นร้อยละ 36.86 มีพรรษาระหว่าง 16-20 พรรษา จำนวน 88 รูป คิดเป็นร้อยละ 34.50 มีระดับการศึกษาสามัญในระดับ ปวส./ปริญญาตรี จำนวน 86 รูป คิดเป็นร้อยละ 33.72 มีระดับการศึกษานักธรรมในระดับนักธรรมเอก จำนวน 111 รูป คิดเป็นร้อยละ 44.33 และมีระดับการศึกษาบาลีในระดับเปรียญธรรม 1-3 จำนวน 112 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.92

สำหรับระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกันที่มีคะแนนในอันดับสูงสุด รองลงมาคือด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง และด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน ตามลำดับ โดยมีรายละเอียด คือ

1. ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม ด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการควรที่จะ 1) มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานประเพณีหรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาให้เกิดการรับรู้ร่วมกัน 2) มีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมทำให้เกิดการรับรู้และเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น และ 3) มีการกำหนดรายละเอียดหรือวิธีการดำเนินงานในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรม

2. ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการควรที่จะ 1) มีการแสดงหรือขยายผลในเรื่องของงานประเพณีหรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาถูกกำหนดในวิสัยทัศน์ 2) มีการกำหนดช่องทางในการเผยแพร่หรือเผยแพร่งานประเพณีหรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และ 3) มีการขยายเครือข่ายประเพณีหรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาลงไปถึงชุมชนหมู่บ้าน

3. ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม ด้านการเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในการบริหารจัดการของพระ

สังฆาธิการควรที่จะ 1) มีการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อก่อให้เกิดการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว 2) มีการสานต่อและพัฒนาเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และ 3) มีการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อให้เกิดการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรม

4. ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการควรที่จะ 1) สร้างรับรู้ในการจัดการเครือข่ายของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งการมีส่วนร่วม 2) การร่วมตัดสินใจในการจัดการเครือข่ายของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งการมีส่วนร่วม และ 3) การร่วมขับเคลื่อนงานของเครือข่ายในความดูแลของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งการมีส่วนร่วม

5. ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมด้านการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการควรที่จะ 1) มีการพัฒนารูปแบบหรือแนวทางในการเผยแผ่หรือเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง 2) มีการปรับปรุงงานประเพณีหรือวัฒนธรรมของเครือข่ายให้ได้คุณภาพสูงขึ้น และ 3) มีการแก้ไขปัญหาในระบบเครือข่ายงานประเพณีหรือวัฒนธรรมร่วมกันก่อให้เกิดการเกื้อหนุนหรือการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

6. ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการควรที่จะ 1) มีการจัดการเครือข่ายงานประเพณีหรือวัฒนธรรมให้เชื่อมโยงกัน 2) มีการช่วยเหลือในการดำเนินงานงานประเพณีหรือวัฒนธรรมระหว่างกันของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม และ 3) มีการสนับสนุนการจัดการเครือข่ายงานประเพณีหรือวัฒนธรรมก่อให้เกิดการพึ่งพิงอิงอาศัยกัน

7. ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการควรที่จะ 1) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มสมาชิกเครือข่ายงานประเพณีหรือวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม 2) มีการพัฒนาความรู้ร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายงานประเพณีหรือวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม และ 3) มีการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเครือข่ายเนื่องในงานประเพณีหรือวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเป็นการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างเครือข่าย

5.2 การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมใน 7 มิติ ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน ด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง และการรับรู้มุมมองร่วมกัน พบว่า

1. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมด้านการรับรู้มุมมองร่วมกัน ซึ่งเป็นเป็นเรื่องสำคัญนั้นและจำเป็นอย่างยิ่งที่คณะสงฆ์จังหวัดนครพนมจะต้องสร้างทีมงานที่มีคุณภาพที่จะมาช่วยสนับสนุน ส่งเสริมให้การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมให้เกิดการรับรู้ที่กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยจะต้องพัฒนาทักษะที่สำคัญเพื่อให้ทีมงานมีความเห็นที่ได้อยู่บนมีสัมมาทิฐิใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การพัฒนาให้เกิดความมีระเบียบวินัย มีกฎเกณฑ์ มีข้อปฏิบัติต่าง ๆ มีจรรยาบรรณของความเป็นทีมงานที่ดีขององค์กร 2) ทีมงานจะต้องมีวิชาความรู้และคุณธรรม จริยธรรม มีความสำนึกผิดชอบชั่วดี คิดและทำก่อนที่จะพูด ยินยอมทำตามสิ่งที่ถูกต้องเสมอ มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และ 3) ปฏิบัติหน้าที่ยึดหลักข้อเท็จจริงให้เกิดความเท่าเทียม มีความสามัคคี และจะต้องมีการมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ

2. การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมด้านการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนนั้น พระสังฆาธิการผู้ปกครองในแต่ละระดับจะต้องดูความสามารถของบุคลากรในสังกัดของตน มีการถ่ายทอดคำสั่งให้ชัดเจนว่าสามารถที่จะทำงานที่มอบหมายให้บรรลุเป้าหมายได้สำเร็จได้หรือไม่ อย่างไร เมื่อพระสังฆาธิการผู้ปกครองได้มอบหมายภาระงานมาให้ในการทำงานเป็นทีม หัวหน้าทีมจะต้องเป็นผู้ดูแลควบคุมจะต้องมีการมอบหมายงานต่อทีมที่ชัดเจนและสร้างข้อตกลงร่วมกันผลตอบแทนต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นก็จะต้องมีความชอบธรรมในการจัดสรรปันส่วนให้ลงตัวระบบทีมจึงจะอยู่ต่อไปได้ เพราะถ้าเกิดว่าการทำงานสำเร็จไปแล้วมีผลประโยชน์ไม่เท่าเทียมหรือไม่ลงตัวกัน การทำงานเป็นครั้งต่อไปทีมก็จะประสบปัญหา ดังนั้นการดูแลในเรื่องของการบริหารจัดการ การดูแลเพื่อนร่วมทีมจะต้องเป็นไปให้ถูกต้อง มีความชัดเจนในบริบทของผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเท่าเทียม และจะต้องไม่มีบุคคลหนึ่งบุคคลใดมีอภิสิทธิ์ชนเหนือความถูกต้องชอบธรรม

3. ในการทำงานร่วมกันในรูปแบบการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมด้านการพึ่งพิงอิงร่วมกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคน ทุกฝ่ายจะต้องมีความเมตตาต่อกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง สนับสนุนช่วยเหลือกิจธุระของหมู่คณะด้วยความเต็มใจ มีเมตตาตวจีกรรม ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำ ตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน มีเมตตาตามโนกรรมอันเป็นที่ตั้ง

แห่งจิตที่ปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน เมื่อได้สิ่งของรางวัลหรือสิ่งใดมาโดยชอบธรรมถึงแม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว มีการนำมาแบ่งปันเฉลี่ยช่วยเหลือเจือจานให้มี ใช้สอยร่วมกัน ที่สำคัญจะต้องมีหรือยึดมั่นในศีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความประพฤติสุจริตตั้งงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ และที่สำคัญคือมีความคิดเห็นที่ตั้งอยู่บนทฤษฎีสามัญญตาหรือการมีความเห็นชอบร่วมกันในการชวนชวนทำกิจธุระของคณะสงฆ์ให้สำเร็จลุล่วงและบรรลุยังวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ โดยผ่านการฝึกฝนเพื่อเพิ่มความถนัด ทักษะ และความสามารถ และมีการส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้ ความเข้าใจ มโนทัศน์ รวมทั้งทัศนคติเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับ การเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม ไม่ว่าจะด้วยเทคโนโลยีเทคนิคการทำงาน สภาพแวดล้อม

4. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เจ้าคณะพระสังฆาธิการแต่ละรูป/ท่านต่างก็มีจุดเด่น จุดด้อย หรือมีหลักการหรือทักษะทางการบริหารจัดการที่แตกต่างกันไป และไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าสิ่งไหนดีแค่ไหน อย่างไร ซึ่งต้องดูบริบทโดยรอบในแต่ละพื้นที่ สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือจะต้องพัฒนาหรือสร้างพระสังฆาธิการยุคใหม่ให้มีวิสัยทัศน์และความสามารถที่หลากหลาย และจะต้องพัฒนาหรือต้องทำอย่างเร่งด่วน ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาว ทั้งนี้เพื่อจะเป็นกำลังสำคัญในการสืบสานพระพุทธศาสนาและการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป ในขณะเดียวกันก็มองว่าพระสังฆาธิการผู้ปกครองถือเป็นผู้บริหารที่มีใช้ปฏิบัติ ฉะนั้นเมื่อจะบริการกิจการงานใด ๆ ก็สมควรที่จะใช้ศิลปะที่เป็นทักษะสำคัญในการนำหรือภาวะผู้นำที่ตนพึงมีมาใช้ในการชักจูงให้ปฏิบัติทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย และเจ้าอาวาสหรือผู้นำสงฆ์จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่พระภิกษุสามเณร มีศีลจริยวัตรที่งดงาม มีความประพฤติดี ประพฤติชอบ ทำตนหรือปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีศีลเป็นคุณเครื่องแห่งความดี มีจิตอุทิศตนบวชถวายพระพุทธศาสนา เห็นประโยชน์และความสำคัญของการบวช หมั่นสร้างศาสนทายาทอยู่เสมอ เป็นผู้ที่มีพหุสูต มีความรู้ เป็นนักปราชญ์ราชบัณฑิต มีความรอบรู้และสามารถที่จะรับฟังผู้อื่นได้ดี เป็นผู้ที่มีความเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีจิตสาธารณะและมีจิตอาสา โดยมีใจเอื้อเฟื้อบริการ ทั้งนี้เพราะในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมนั้นมีความยากลำบาก ทั้งในการอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันกับคณะสงฆ์ ลำบากในการที่จะต้องเสาะแสวงหาความร่วมมือในลักษณะเชิงบูรณาการกับภาครัฐ เอกชน พุทธศาสนิกชน และประชาชน ซึ่งจะต้องอาศัยวิสัยทัศน์ จริยวัตรที่ตั้งงาม ความมานะพยายาม การมีจิตใจที่เด็ดเดี่ยว แน่วแน่ จึงจะสามารถนำพาองค์กรคณะสงฆ์และพัฒนาในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมไปตลอดรอดฝั่ง

5. การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมที่จะก่อให้เกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกันนั้น เมื่อเราทำงานร่วมกันกับคนหลายคน สิ่งที่สำคัญและสำคัญก็คือการน้อมนำเอาหลักสารณียธรรมมาของพระพุทธองค์มาประยุกต์ใช้ เพื่อก่อให้เกิดความสมบูรณ์ทางการบริหารจัดการเครือข่ายวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะหลักสารณียธรรมคือธรรมที่ทำให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีที่เหล่าคนดีพึงปฏิบัติต่อกัน กล่าวคือ 1) ความมีเมตตาทายกรรมหรือการช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ เคารพ นับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2) ความมีเมตตาวจีกรรมหรือการช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สอน แนะนำ ตักเตือนกันและกันด้วยความหวังดี ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 3) ความมีเมตตาโมกกรรมหรือการตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน 4) ความมีสาธณโภคิตาคือการแบ่งปัน ช่วยเหลือเจือจุกกัน เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของ เล็กน้อยก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว ให้นำมาแบ่งปันเฉลี่ยเจือจางให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยทั่วกัน 5) การรักษามัน ซึ่งสี่สามีบุญญาเพื่อให้เกิดศีลบริสุทธิเสมอกันกับเพื่อนเพื่อร่วมงาน มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ และ 6) การฝึกปฏิบัติและพัฒนาให้ เกิดทิวฐิสามีบุญญาหรือมีทิวฐิตีงามเสมอกันกับเพื่อนร่วมงานทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความเห็นชอบ ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่ความหลุดพ้น ลীনทุกข์ หรือขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้หมดสิ้นไป

6. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมนั้น คณะสงฆ์จังหวัด นครพนมพยายามที่จะขับเคลื่อนให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและมุ่งมั่นพัฒนาให้ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน อีกทั้งในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัด นครพนมยังได้สร้างแรงจูงใจ มีการจัดทำกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อให้ทีมงานได้ เรียนรู้ เข้าใจ เข้าถึง และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม ขณะเดียวกันในส่วนของพระ สังฆาธิการผู้ปกครองยังได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้ทำการการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยเพื่อการ พัฒนาหรือแก้ไขปัญหาในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อขับเคลื่อนให้การจัดการเครือข่าย วัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมนำไปสู่การพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน สังคมให้อยู่ร่วมกันสันติสุข บนฐานประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือเป็นการพัฒนาคนในชุมชน สังคมให้มีส่วน สนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามผ่านประสบการณ์ เคารพภูมิ ปัญญาของท้องถิ่น และมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีม เมื่อเกิดข้อผิดพลาดก็ให้ออกมาและร่วมกันแก้ไข ให้ กำลังใจ ไม่ตอกย้ำไม่ซ้ำเติม และช่วยกันทุกภาคส่วนขององค์กรอย่างสัมพันธ์เชื่อมโยง รวมถึงมีการ ริเริ่มเพิ่มเติมการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมอยู่ตลอดเวลา

7. การพัฒนาค่านิยมร่วมหรือการรับรู้มุมมองร่วมกันในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมถือเป็นพื้นฐานในการสร้างแรงจูงใจที่ผลักดันหรือเป็นแรงขับให้บุคคลหรือเครือข่าย มีพฤติกรรมที่จะ

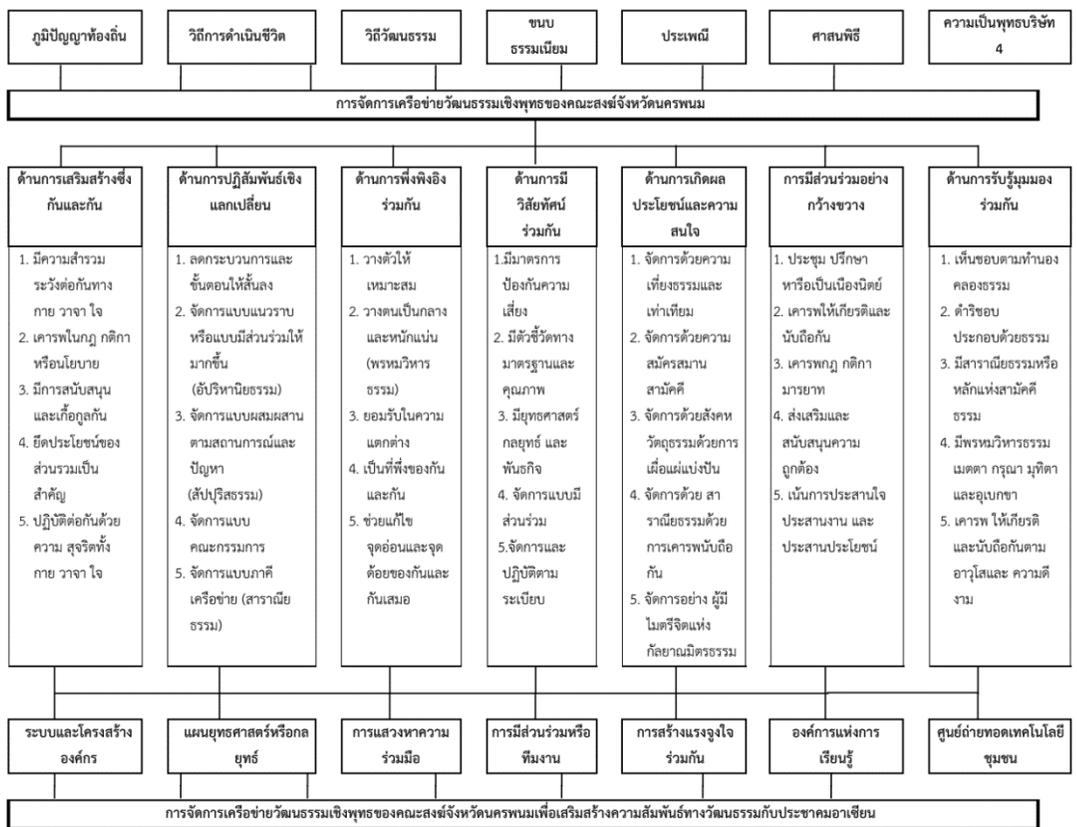
ตอบสนองต่อเป้าหมาย หรือหลีกเลี่ยงจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ไม่พึงปรารถนา การพัฒนาด้านแรงจูงใจ อึดทน ทักษะ และอุปนิสัย จะเป็นตัวช่วยในการเพิ่มทักษะพฤติกรรม การกระทำและผลการปฏิบัติงานให้กับ การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะคุณลักษณะส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วย แรงจูงใจ อุปนิสัย มโนทัศน์ และความรู้ ถือเป็นสมรรถนะพื้นฐานของบุคคลโดยเมื่อบุคคลแสดงเจตนาหรือความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานตามค่านิยมร่วมของการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรม เขาจะมีความพยายามในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายมากขึ้น และสุดท้ายผลสำเร็จก็จะเกิดขึ้นกับการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมโดยสะท้อนจากเกิดผลการปฏิบัติงานของบุคลากรหรือทีมงานนั้นเอง ค่านิยมร่วมในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมยังเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงด้านความมุ่งมั่นความสำเร็จ เป็นสิ่งที่บุคลากรแสดงเจตนาที่จะขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายวัฒนธรรมให้ประสบความสำเร็จ เมื่อเกิดความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ ก็จะเกิดการตั้งเป้าหมายในการปฏิบัติงานให้มีความท้าทาย และก็จะพยายามรับผิดชอบโดยปฏิบัติงานให้เสร็จ พยายามทำงานให้สูงกว่าเป้าหมายหรือมาตรฐานที่ตั้งไว้ รวมทั้งนำผลงานที่ผ่านมาเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาผลงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านคุณภาพหรือปริมาณซึ่งจะสะท้อนผลในเชิงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในที่สุด

กล่าวโดยสรุป แบบจำลองการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัด นครพนมนั้น นอกจากจะประกอบไปด้วย 7 มิติสำคัญ ได้แก่ การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การ ปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน การพึ่งพิงอิงร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง และการรับรู้มุมมองร่วมกันแล้ว จากการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็นที่เป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องนำไปสู่การเชื่อมโยง เป็นแบบจำลองการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนม ยัง ประกอบด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น วิธีการดำเนินชีวิต วิถีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสน พิธี และความเป็นพุทธบริษัท 4 ที่สะท้อนผ่านการขับเคลื่อนทางการบริหารจัดการเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นเรื่องของระบบและโครงสร้างองค์กร แผนยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์องค์กร การแสวงหาความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ การมีส่วนร่วมกันในการดำเนินงานหรือขับเคลื่อนในลักษณะที่เป็น ทีมเดียวกัน กลุ่มหรือหมู่คณะเดียวกัน มีการสนับสนุนช่วยเหลือเกื้อกูลในลักษณะของการเสริมสร้าง แรงจูงใจของกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และริเริ่ม เติบโตซึ่งกันและกันในลักษณะองค์การแห่งการเรียนรู้ และมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น การฝึกอบรม พัฒนา เพื่อก่อให้เกิดทักษะ ความเชี่ยวชาญ และเกิดเครือข่ายที่กว้างขวางยิ่งขึ้นในลักษณะของศูนย์ การเรียนรู้หรือศูนย์การถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับชุมชนกระจายอยู่ทุกพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิด

เครือข่ายที่เข้มแข็ง เกิดคุณค่า และเป็นต้นแบบที่จะนำไปสู่การขยายผลในพื้นที่อื่นและประชาคมอาเซียนต่อไป

5.3 การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน

จากการสังเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงสำรวจและแนวคิดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้จากการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมที่จะส่งผลต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียนในมิติต่าง ๆ จากการวิจัยสรุปได้เป็นแผนภาพองค์ความรู้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลวิจัยเรื่อง “การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน” พบว่ามีความสอดคล้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม” (ภัสวดี นิติเกษตรสุนทร และคณะ, 2551, หน้า 26) ที่ค้นพบว่า เครือข่ายหลักในชุมชนได้แก่กลุ่มเครือข่ายวัดที่มีพระภิกษุเป็นแกนนำ และมีบทบาทหน้าที่ในการรักษาความเป็นกลุ่มและเครือข่าย มีหน้าที่แก้ปัญหาและ สร้างความสามัคคีแก่ชุมชน และมีความคล้ายคลึงกับการศึกษาวิจัย “รูปแบบเครือข่ายมหาวิทยาลัยในการบรรลุผลประโยชน์ร่วมกันของการพัฒนาภูมิภาคสู่ประชาคมอาเซียน” (วรชัย วิภูอุปโภคตร และคณะ, 2017, pp. 37-51) ที่พบรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายให้เกิดพลวัตพลังการขับเคลื่อนร่วมกัน (Dynamic of driven together) ที่มีปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ 4 ด้าน คือ การมีแรงจูงใจและเป้าหมาย ความไว้วางใจและมุ่งมั่น ระดับความสัมพันธ์ของเครือข่ายทรัพยากรและการบริหารจัดการที่มีความสอดคล้องและประสานกัน ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับประเด็นเรื่องของ “พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นในประเทศไทยกับบทบาทของวัดในฐานะสื่อกลางในการฟื้นฟูวัฒนธรรมระดับท้องถิ่น มุมมองจากการทบทวนประวัติศาสตร์และพัฒนาการของงานพิพิธภัณฑสถานไทย” (ต่อจรัส พงษ์สาลี, 2547, หน้า 63-64) ที่พบว่า บทบาทส่วนหนึ่งของวัดที่มีต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งวัดแต่ละแห่งจะดำเนินงานตามรูปแบบและแนวทางที่ตนเองเห็นว่าเป็นประโยชน์กับท้องถิ่นของตนได้ และจะมีส่วนช่วยในการกระตุ้นให้เกิดกระแสการหวงแหน การรักษาไว้ซึ่งความเป็นท้องถิ่นของตน แต่ทั้งนี้การที่จะทำการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นคงไม่ได้เป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำของวัดหรือพระสงฆ์ตามลำพังแต่เพียงผู้เดียว หากแต่กระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ถ้าขาดความเข้าใจ ความร่วมมือร่วมใจจากประชาชนที่เป็นสมาชิกของท้องถิ่น โดยบุคลากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ครู ผู้นำท้องถิ่น องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น โดยมีนักวิชาการท้องถิ่น นักวิชาการจากสถาบันการศึกษาจากภายนอก และหน่วยงานของรัฐ คอยเป็นปัจจัยเสริมในการดำเนินการดังกล่าวให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ด้วย ในการศึกษาวิจัย “การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน” ยังค้นพบกลไกของการมีส่วนร่วมในเรื่องของศาสนพิธี งานประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นที่สะท้อนให้เห็นว่า “วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในวิถีชีวิตของคนไทยแถบลุ่มแม่น้ำโขงในประเทศไทย” (อุดมจุมพลหล้า และคณะ, 2550, หน้า 141-145) ส่วนใหญ่การปฏิบัติตามวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในวิถีชีวิตของคนไทยแถบลุ่มแม่น้ำโขงจะประกอบไปด้วยเรื่องของพิธีกรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีด้านความเชื่อ และคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมเป็นเรื่องหลัก และมี “การพัฒนาแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย” (นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และคณะ, 2557, หน้า 62-64) ผ่านระบบความเชื่อ

และค่านิยม และการรวมกลุ่มกันเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิม การเรียนรู้วัฒนธรรม การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการสืบทอดวัฒนธรรมและการเผยแพร่วัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การสร้างคุณค่าและมูลค่า โดยเฉพาะในเรื่องของการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในพื้นที่นั้น ๆ

7. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน” คณะผู้วิจัยขอเสนอแนะไว้ดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธ ควรที่จะมีการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความรักความผูกพันในองค์กรคณะสงฆ์เพื่อก่อให้เกิดพลังแห่งการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง
2. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธ ควรที่จะมีการส่งเสริม สนับสนุนการสร้างสามัคคีธรรมให้เกิดขึ้นในองค์กรคณะสงฆ์และภาคีเครือข่าย
3. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธ ควรที่จะมีการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรคณะสงฆ์เป็นกำลังสำคัญในการจัดการเครือข่ายทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นอย่างเข้มแข็งในทุกชุมชนและสังคม

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน ควรมีการส่งเสริมให้องค์กรคณะสงฆ์และภาคีเครือข่ายร่วมกันสร้างความรักความผูกพัน ความห่วงหาอาทร ความช่วยเหลือเกื้อกูล ความร่วมแรงร่วมใจ และความเสมอภาคเท่าเทียม ให้เกิดขึ้น ขณะเดียวกันจะต้องหลีกเลี่ยงการรังเกียจเหยียดฉันท การแบ่งแยกแตกต่าง การแก่งแย่งแข่งขัน และการเอาวัดเอาเปรียบไม่ให้เกิดขึ้นด้วย
2. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน ควรมีการส่งเสริม สนับสนุน ปลุกจิตสำนึก ให้ทุกคนทุกฝ่ายปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตา พุดจาปราศรัยต่อกันด้วยความเมตตา คิดแต่เรื่องดีหรือเรื่องที่มีประโยชน์ต่อกัน ทั้งนี้จะต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกรูปตั้งมั่นอยู่ในศีลในธรรมและมีธรรมเสมอกัน ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเห็นที่สอดคล้องต้องกันและเป็นความเห็นที่ชอบประกอบด้วยธรรม ถือเป็น การเสริมสร้างพลังแห่งการบริหารจัดการเครือข่ายทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนอีกทางหนึ่ง

3. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน ควรมีการส่งเสริม สนับสนุน ให้ทุกคนทุกฝ่ายควรใช้หลักการเจรจา โกล่เกลี่ย ประนีประนอม หรือดำเนินการให้เป็นไปตามหลักพุทธธรรมไม่ว่าจะเป็นหลักพรหมวิหารธรรม หลักสาราณียธรรม หลักอภัยทานิยธรรมเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชนและสังคม

4. ในการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน ควรมีการส่งเสริม สนับสนุน ให้เด็กเยาวชน และประชาชนในชุมชนและสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน พัฒนาร่วมกันหรือแก้ไขในทุกปัญหาเพื่อส่วนรวมร่วมกันเพื่อจะได้ขยายผลการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียนให้เกิดรูปธรรม

7.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเทคโนโลยีกับการสนับสนุนส่งเสริมการบริหารจัดการเครือข่ายทางวัฒนธรรม

2. ควรมีการศึกษาการพัฒนาเครือข่ายการจัดการวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อรองรับการเข้าถึงของผู้คนในเขตประชาคมอาเซียนได้ง่ายขึ้น

3. ควรมีการศึกษาการพัฒนาสู่องค์การแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเป็นองค์กรภาคีเครือข่ายทางวัฒนธรรมต้นแบบที่จะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในระดับต่าง ๆ ต่อไป

4. ควรมีการศึกษาการพัฒนาภาคีเครือข่ายทางวัฒนธรรมเชิงรุกที่เกิดจากความต้องการของภาคีเครือข่ายมากกว่าที่จะดำเนินการตามระบบและกลไกของระบบราชการ

5. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบภาคีเครือข่ายในรูปแบบอื่นกับการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับประชาคมอาเซียน เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดและเกณฑ์มาตรฐานที่จะนำไปสู่การสร้างควมยั่งยืนในอนาคต

บรรณานุกรม

คัชพล จันเพชร และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2017). “การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านชากแก้ว อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี”. *รายงานวิจัย*. Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences). (10)1: 111-121.

- ต่อจรัส พงษ์สาลี. (2547). “พิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นในประเทศไทยกับบทบาทของวัดในฐานะสื่อกลางในการฟื้นฟูวัฒนธรรมระดับท้องถิ่น มุมมองจากการทบทวนประวัติศาสตร์และพัฒนาการของงานพิพิธภัณฑสถานไทย”. *รายงานวิจัย*. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร: องค์การมหาชน.
- นงเยาว์ หลีพันธ์. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในจังหวัดจันทบุรี*, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นฤมล นิราทร. (2543). *การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณา*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศ. (2527). *กลวิธีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. บรรณาธิการโดย ทวีทองหงส์วิวัฒน์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และคณะ. (2557). “การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย”. *รายงานวิจัย*. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภัสวดี นิตเกษตรสุนทร และคณะ. (2551). “การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม”. *รายงานวิจัย*. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ : กระทรวงวัฒนธรรม.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2546). *หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร: ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- วรชัย วิภูอุปโภคตร และคณะ. (2017). “รูปแบบเครือข่ายมหาวิทยาลัยในการบรรลุผลประโยชน์ร่วมกันของการพัฒนาภูมิภาคสู่ประชาคมอาเซียน”. *รายงานวิจัย*, *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*. (10)1: 37-51.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2557). “ประชาสังคมพัฒนาการและนัยยะแห่งอนาคต”. *วารสารนิเวศวิทยา*. ฉบับที่ 23: 34.
- อุดม จุมพลหล้า และคณะ. (2550). “วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในวิถีชีวิตของคนไทยแถบลุ่มแม่น้ำโขงในประเทศไทย”. *รายงานวิจัย*. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม: โรงเรียนเทคนิคภูพานบริหารธุรกิจ.